РЕЦЕНЗІЯ

доктора психологічних наук, професора Романенко Оксани Вікторівни на дисертацію Смілянець Тетяни Леонідівни на тему: «Психологічні особливості телефонної залежності сучасної молоді», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 053 «Психологія»

Ступінь актуальності обраної теми. Дисертаційне дослідження Смілянець Тетяни Леонідівни на тему: «Психологічні особливості телефонної залежності сучасної молоді» привертає увагу своєю актуальністю з огляду на необхідність збереження психічного здоров'я молоді у складних умовах сучасного буття. Пролонгований кризовий період в українському суспільстві, обтяжений пандемією COVID-19 та воєнним станом, вимагає від молоді значних зусиль для успішної соціалізації та самореалізації. Прагнення уникнути травмувального впливу певних обставин нерідко спонукає до відходу від реальності, що пов'язано зі зміною психічного стану завдяки застосуванню певних адиктивних агентів. Зокрема, набуває все більшого розповсюдження телефонна залежність, яка не завдає безпосередньої фізичної шкоди, але чинить тривалий негативний вплив на психічний стан учасників і зачіпає, в першу чергу, найбільш активних цифрових користувачів – підлітків і молодь. Широка розповсюдженість цього явища серед молоді та необхідність розроблення наукових засад її профілактики засвідчує **актуальність** дисертаційного дослідження Смілянець Т.Л.

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 29 вересня 2025 р., протокол № 21.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Структура дисертації відповідає вимогам теоретико-експериментального дослідження. Обрана авторкою структурно-логічна схема наукового пошуку сприяє виконанню поставлених завдань і розкриттю теми дослідження. Авторкою коректно визначено науково-категоріальний апарат дослідження, що складається з об'єкту, предмету, мети, завдань, теоретико-

методологічного підґрунтя дослідження. Завдання підпорядковані меті, засвідчують послідовність основних етапів дослідження. Представлено широкий арсенал методів пізнання, комплексне використання яких свідчить про наявність теоретичного та практичного рівня підготовки дисертантки.

Положення, висновки та рекомендації, які містяться у дисертації, достатньою мірою науково обґрунтовані. Заслуговує на увагу апробація отриманих результатів на науково-теоретичних і науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, достатня кількість опублікованих статей і тез доповідей. Виклад матеріалу дисертаційної роботи характеризується послідовністю, робота оформлена відповідно до встановлених вимог.

Дисертаційна робота ґрунтується на аналізі значної кількості теоретичних джерел (176 наукових праць, включно англомовні джерела), що дало змогу різноаспектно дослідити проблему.

Таким чином, аналіз дисертації та публікацій Смілянець Т.Л. засвідчує достатній науковий рівень дослідження.

Новизна представлених теоретичних та / або експериментальних результатів, проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Аналіз дисертаційної роботи дає підстави констатувати, що отримані результати дослідження мають теоретичну та практичну значущість. Основні досягнення авторки конкретизуються в наступних елементах наукової новизни, а саме: розроблено програму психокорекції характерологічних особливостей молоді з вираженою телефонною залежністю; визначено низку адиктивних агентів, які провокують залежність у молоді; запропоновано техніки та методики самостійного подолання телефонної залежності молоддю; охарактеризовано проблеми виникнення залежностей, які виявляються в адиктивній поведінці; обґрунтовано необхідність у розрізненні поняття «інтернет-залежність» та «телефонна залежність» у вивченні психічних розладів; удосконалено наукове розуміння поняття телефонної залежності молоді; набули

подальшого розвитку уявлення щодо розмежування понять «інтернет-залежність» та «телефонна залежність»; розроблено рекомендації щодо профілактики цих явищ.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертації Смілянець Тетяни Леонідівни наявна низка положень, що супроводжуються авторською аргументацією. Достовірність та наукова обґрунтованість отриманих результатів підтверджується такими положеннями:

- основні результати та висновки дисертаційного дослідження були оприлюднені на науково-практичних конференціях;
- основні положення дисертації викладені у наукових статтях, надрукованих у фахових виданнях України категорії «Б»;
- надійність і вірогідність отриманих наукових результатів підтверджуються теоретичним обґрунтуванням вихідних положень дисертаційної роботи, вибором методів дослідження, значним обсягом емпіричної вибірки (120 респондентів), кількісним і якісним аналізом отриманих даних.

Практична значущість результатів дослідження. Представлені в дисертації положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у таких сферах:

науково-дослідній діяльності – як підґрунтя для подальшого наукового розроблення окремих питань профілактики телефонної залежності молоді (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 06.10.2025. № 475-нд);

– *освітній діяльності:* під час викладання таких навчальних дисциплін, як «Юридична психологія», «Вікова психологія», «Конфліктологія», «Соціальна психологія» (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 06.10.2025. № 474-оп);

– *практичній діяльності* – під час розроблення основ формування безпечного освітнього середовища серед дітей та молоді шляхом

правотворчої діяльності (акт впровадження громадської організації «Всеукраїнське об'єднання протидії булінгу! Мої безпечні друзі» від 06.10.2025. № 86-88/115-2025).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому.

Дисертація Смілянець Тетяни Леонідівни написана державною мовою, характеризується чіткою структурою та логікою викладення матеріалу, відповідає вимогам МОН. Структура та обсяг дисертації обумовлені об'єктом і предметом, метою й завданнями дослідження. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних і додатків. Загальний обсяг роботи становить 236 сторінок, з яких основний текст дисертації – 207 сторінок.

До безперечних переваг дисертації можна віднести:

- Висвітлення сучасного стану наукових досліджень проблеми телефонної залежності молоді; проаналізовано біологічні, психологічні, соціальні аспекти цієї проблеми; розглянуто чинники формування адиктивної поведінки.
- Поглиблення сутності понять «інтернет-залежність» та «телефонна залежність» з урахуванням психологічних особливостей сучасної молоді.
- Визначення основних детермінантів, що впливають на процес формування телефонної залежності.
- Дослідження низки індивідуально-психологічних особливостей, які можуть складати передумови для формування телефонної залежності.
- Розроблення психокорекційної програми, що спрямована на ознайомлення молоді з особливостями формування адикції та її наслідками, встановлення наявного рівня телефонної залежності, її проявів, розвиток комунікативного потенціалу особистості та соціальних контактів, шляхів подолання тривожності, підвищення рівня стресостійкості.

Анотація. Відображає основні тези дослідження. Викладена українською та англійською мовами, містить список публікацій дисертантки за темою дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення дисертації та наукових публікацій здобувача фактів порушення академічної доброчесності виявлено не було. Дисертація Смілянець Т.Л. – це оригінальна, самостійно виконана наукова праця.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Водночас дисертаційне дослідження Смілянець Тетяни Леонідівни, як і будь-яка творча праця, містить певні дискусійні положення, висвітлення яких сприятиме більш повній та об'єктивній характеристиці результатів роботи.

1. Недостатньо обґрунтованим вбачається вибір параметрів дослідження та відповідних методик. У першому розділі перелічується низка можливих чинників телефонної залежності, але не аргументується вибір найбільш дотичних. Запропонована авторська анкета носить пошуковий характер та потребує валідизації.

2. При інтерпретації отриманих результатів не достатньою мірою задіяні статистичні методи обробки даних. Потребує пояснення, чи проводився кореляційний аналіз між показниками психологічних особливостей досліджуваних та ступенем телефонної залежності, та на якій підставі ці показники визначалися в якості предикторів.

3. Серед завдань дослідження передбачено розроблення дієвої програми психокорекції, яка спрямована на виправлення характерологічних особливостей молоді, що детермінують телефонну залежність, водночас відсутні результати оцінки її ефективності.

Висловлені зауваження потребують ґрунтовних відповідей та є запорукою наукової дискусії під час публічного захисту дисертації.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам Дисертація Смілянець Тетяни Леонідівни на тему: «Психологічні особливості

телефонної залежності сучасної молоді», подана на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм змістом, одержаними науковими результатами, актуальністю, новизною та іншими ознаками є самостійною завершеною науковою роботою, що містить певні положення для розвитку наукової психології. За науковою та практичною значущістю здобутих результатів відповідає спеціальності 053 «Психологія» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка – Смілянець Тетяна Леонідівна – за результатами проведення публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія».

Рецензент:

професор кафедри
юридичної психології НАВС,
доктор психологічних наук,
професор

Оксана РОМАНЕНКО

Підпис головного
діловодства відділення
роботи з постійним
складом
Захаренко

ДЛЯ ДОВІДОК